

УДК: 373.2.015.31:7

Вікторія Вурста (м. Чернігів),

Силко Є.М.

СИСТЕМА ДИЗАЙН-ПРОЕКТІВ (АРТ-САЛОНІВ) З ЛІПЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Стаття присвячена особливостям розробки та впровадження системи творчих завдань (дизайн-проектів) з ліплення в контексті проблеми розвитку творчого мислення дошкільників; розкриваються теоретичні й методичні аспекти дитячої дизайн-творчості та її реалізація на заняттях з ліплення.

Обґрунтовуються виняткові можливості занять з ліплення для впровадження системи творчих завдань у сфері дитячого дизайну; визначаються педагогічні умови для ефективного художньо-творчого розвитку дітей в процесі дизайн-діяльності на заняттях з ліплення.

Ключові слова: ліплення, дизайн, творчість, мислення, дошкільники.

SYSTEM OF DESIGN PROJECTS (ART-SALONS) FOR MODELING AS A MEANS OF DEVELOPING CREATIVE INTELLIGENCE OF PRESCHOOLERS

The article is devoted to the peculiarities of the development and implementation of the system of creative tasks (design projects) in modeling in the context of the problem of development of preschool children's creative thinking; The theoretical and methodical aspects of children's design-creativity and its realization on modeling classes are revealed.

The exceptional possibilities of modeling classes for the implementation of the system of creative tasks in the field of children's design are substantiated; the pedagogical conditions for effective artistic and creative development of children in the process of design-activity in modeling classes are determined.

Keywords: modeling, design, creativity, thinking, preschoolers.

Постановка проблеми. Пізнання дитиною навколишнього предметного світу відбувається через різні види художньо-естетичної діяльності: образотворчої, музичної, театральної тощо, а також у процесі трудової діяльності, у тому числі – через заняття художньою працею. Ліплення як

органічна частина змісту художньої праці виступає одним з ефективних засобів не лише мовленнєво-фізіологічного розвитку, але й розвитку творчості, творчого мислення дітей.

Однак, актуальність й перспективність такого виду занять значно посилюється шляхом включення ліплення як однієї з технік дитячої дизайн-діяльності. Елементарні вироби дитини можна розглядати як її проектну творчу діяльність, оскільки вже у нескладних поробках вона планує певний результат. Дитина знайомиться з різними художніми прийомами, техніками й матеріалами, з доступними способами виготовлення і оздоблення своїх виробів: скручуванням, згинанням, обриванням, змінанням, вирізуванням тощо.

Елементи дизайну входять фактично в усі сфери людського життя, у тому числі – в освіту. Останніми роками в Україні запроваджується нова технологія розвивального навчання – дизайн-освіта.

Нині формується потужна когорта українських вчених, які активно вивчають зарубіжний досвід та розробляють власні підходи у сфері дизайн-освіти та мистецької освіти взагалі: Л. Безмоздін, О. Бойчук, М. Воронов, О. Генісаретський, В. Даниленко, О. Дем'янчук, Л. Оршанський, В. Папанек, В. Прусак, В. Сидоренко (теорія дизайну і художньої творчості); В. Бутенко, Г. Гребенюк, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, В. Радкевич, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Тищенко, О. Шевнюк та ін. (теорія і практика мистецької освіти й естетичного виховання).

Попри актуальність й перспективність впровадження елементів дизайн-освіти в дошкільну ланку, сьогодні складається така ситуація, що завдання з дитячої дизайн-діяльності в більшості випадків пов'язують із заняттями художньою працею та обмежують такими видами роботи як конструювання (елементів меблів, одягу тощо) та декорування (візерунчасте оздоблення поробок).

Актуальність нашого дослідження визначається тим, що сьогодні дитяча дизайн-діяльність лише фрагментарно реалізується в процесі занять з ліплення.

Відповідно сьогодні не існує чіткої системи дитячих дизайн-проектів, що втілювалися б в пластиці та об'ємі.

Мета статті: розкрити та обґрунтувати актуальність й перспективність використання дизайн-проектів з ліплення в контексті розвитку творчого мислення дошкільників; визначити педагогічні умови за яких художньо-творчий розвиток дітей в процесі дизайн-діяльності буде найбільш ефективним.

Дизайн – це особливий вид творчої діяльності людини, що спрямована на організацію предметно просторового світу за законами доцільної краси. При цьому під доцільністю розуміється не лише функціональність, точна відповідність виробу своєму призначенню, але й доцільність як гармонійна єдність форми, змісту, функції і місця дизайн-предмету у просторі.

Художник та педагог-дослідник Г.Н. Пантелеєв в своїй книзі «Дитячий дизайн» пише: «Зрозуміло, не всі діти стануть художниками, але кожен зможе використовувати свій художній досвід в процесі благоустрою свого життя за законами краси й порядку. А це і є основним завданням дизайн-діяльності» [5, с. 34].

Мета занять дизайн-діяльністю, на думку І.А. Ликової, – виховання у дітей естетичної культури, формування естетичного ставлення до навколишнього світу (природного, предметного, соціального), розширення досвіду творчої діяльності з облаштування предметно-просторового середовища [4].

Специфіка занять дизайн-діяльністю в сучасному дитячому садку полягає у забезпеченні матеріальних, культурних і психолого-педагогічних умов для оволодіння кожною дитиною універсальними способами і здібностями, що дозволяють їй увійти в людську культуру не тільки як споживач, але і як творець. Це індивідуальна творчість і співтворчість з іншими людьми, в якій дитина осягає сенс своєї діяльності (для чого), що набагато важливіше кінцевого результату (матеріального продукту).

Таким чином, дитяча дизайн-діяльність за своєю суттю є цілковито творчим процесом, але не абстрактним (як це відбувається у зображувальній

діяльності), а таким, що впливає із реального життя людини. А кінцевий продукт (поробка) завжди характеризується мотивуючою рисою корисності.

На відміну від малювання, в якому зображення створюється на площині аркуша, своєрідність ліплення полягає в об'ємному способі зображення. Зображення предметів у ліпленні для дитини є більш простим, ніж у малюванні. Тут вона має справу з реальним об'ємом, де немає потреби вдаватися до умовних засобів зображення. Найбільш легко діти опановують створення предметів конструктивної і рослинної форм і з великими труднощами – зображенням фігур людини і тварини.

Ця вікова особливість дітей дошкільного віку відкриває широкі можливості саме для предметної дизайн-діяльності з об'ємними матеріалами (пластилін, солоне тісто, глина, синтетичні матеріали тощо).

Досліджуючи можливості дитячої дизайн-діяльності з пластичними матеріалами в контексті розвитку творчого мислення нами була розроблена система педагогічних умов. Дотримання цих умов дозволить вихователю найбільш ефективно організувати дитячу дизайн-діяльність з ліплення з максимальною активізацією художньо-творчого розвитку. Ця система має як теоретичну, так і практично-творчу складову.

Так, теоретичний блок має за мету: 1) дати уявлення про дизайн як творчу діяльність людини, що обумовлює побут та організацію свого життя за законами доцільності, гармонії, краси; 2) допомогти розкрити специфіку дизайну і його результату – єдність користі і краси (функціонального й естетичного); 3) сприяти формуванню естетичного ставлення до навколишнього предметного світу та дизайну як прояву життя людини у всій багатоманітності його граней (природній, матеріальній, соціальній, духовній); 4) розширювати уявлення про види художньо-творчої діяльності людини; знайомити з працею дизайнера, художника-конструктора, архітектора, народного майстра. Реалізація теоретичної частини системи має відбуватися за допомогою переважно усних методів навчання – розповідь, бесіда, пояснення,

що посилюються використанням наочних методів – демонстрація презентацій, відео матеріалів, тощо.

Практична-творча складова системи педагогічних умов має за мету: 1) розвивати естетичне сприйняття, творчу уяву, латеральне, (гнучке, творче) мислення, універсальні художні здібності та виховувати якості людини праці – трудолюбство, відповідальність, комунікативність, самостійність тощо; 2) збагачувати досвід дизайн-діяльності на усіх її рівнях: сприйняття – виконавство – творчість (у відповідності з віковими, гендерними, індивідуальними особливостями); 3) створити умови для повноцінного особистісного зростання кожної дитини з урахуванням її індивідуальності.

Реалізація поставлених практично-творчих завдань має здійснюватися в процесі виконання дітьми розроблених дизайн-проектів (арт-салонів) в техніці ліплення (за матеріалами програми І.А. Ликової [3]): 1) дизайн іграшок. Арт-салон «Друг дитинства» (каркасне пап'є-маше); 2) театральний дизайн. Арт-салон «Золотий ключик». Маски (пап'є-маше, декоративно-оформлювальна діяльність); 3) дизайн аксесуарів. Арт-салон «Кришталева шкатулка». Конструювання прикрас (солоне тісто, полімерна глина); 4) дизайн взуття Арт-салон «Кіт у чоботях» (ліплення з пластиліну, солоного тіста чи полімерної глини); 5) дизайн головних уборів. Арт-салон «Буратіно» (ліплення з пластиліну чи полімерної глини); 6) дизайн сувенірів й подарунків. Арт-салон «Сюрприз» (іграшки, казкові годинники, новорічні іграшки, дзвоники тощо); 7) кулінарний дизайн. Арт-салон «Робін Бобін Барабек» (моє улюблене морозиво, чародійний торт, овочеві та фруктові скульптури, пряничні чоловічки (ліплення з тіста)); 8) дизайн інтер'єру. Арт-салон «Три ведмеді» (ліплення меблів та їх елементів).

У підсумку слід зазначити, що основний шлях розвитку дитини в процесі дизайн-діяльності – її творче самовизначення у просторі і часі культури через глибоке пізнання предмета як носія культурних та особистісних смислів. Дизайн-діяльність дозволяє педагогу на основі принципу культуровідповідності моделювати освітні маршрути як шлях розвитку людської культури.

З огляду на вікові особливості дошкільників та перевагу наочно-образного мислення, однією з найефективніших технік для виконання дизайн-проектів є ліплення. В процесі цієї діяльності дитина чітко розуміє взаємозв'язок усіх етапів роботи над завданням та легко активує власний творчий потенціал, що міститься (за висловом К.Д. Ушинського) на кінчиках пальців.

Література

1. Коньшева Н.М. Теоретические основы дидактической системы дизайнерского образования младших школьников: Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02 / Н.М. Коньшева. – М. : МГУ, 2000. – 567 с.
2. Ладыгин Е.В. Развитие творческих способностей учащихся в интегрированном деятельностном поле курса «Основы дизайна»: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – М. : МГПУ, 2000. – 19 с.
3. Лыкова И.А. Проектирование образовательной области «Художественно-эстетическое развитие». Новые подходы в условиях введения ФГОС ДО / И.А. Лыкова. – М. : ИД «Цветной мир», 2014. – 113 с.
4. Лыкова И.А. Художественный труд в детском саду. Школа дизайна. Подготовительная к школе группа / И.А. Лыкова. – М. : ИД «Цветной мир», 2010. – 178 с.
5. Пантелеев Г.Н. Детский дизайн: Художественное творчество в детском саду, начальной школе и семье / Г.Н. Пантелеев. – М. : Карапуз-Дидактика, 2006. – 234 с.
6. Поддубко Л.М. Дизайн-освіта в школі / Л.М. Поддубко // Мистецтво та Освіта, 2002 – № 2. – С. 23-29.